תורה אור

אמתלא לדבריה נאמנת תנא *מיניה ארבעים זימנין ואפ"ה לא עבד שמואל עובדא בנפשיה: ת"ר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת, שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה, הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא רבי מנחם בר יוסי אומר תצא, אמר רבי מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאת, אבל נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא *מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי: א"ר ששת כגון שנשאת לאחד מעדיה, היא גופה באשם תלוי קיימא? באומרת "ברי לי", אמר רבי יוחנן שנים אומרים "מת" ושנים אומרים "לא מת" הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא, שנים אומרים "נתגרשה" ושנים אומרים "לא נתגרשה" הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא. מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? אמר אביי תרגמה בעד אחד: עד אחד אומר מת הימנוהו רבנן כבי תרי וכדעולא דאמר עולא "כל מקום *שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים" והאי דקאמר "לא מת" הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים, אי הכי אפי' לכתחלה נמי? משום דרב אסי דא"ר אסי *°הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך סיפא עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה: תרווייהו באשת איש קמסהדי והאי דקאמר "נתגרשה" הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים. רבא אמר לעולם תרי ותרי נינהו וראה ר' יוחנן דבריו של ר' מנחם בר יוסי בגרושין ולא ראה במיתה, מ"ט? מיתה אינה יכולה מכחשתו גרושין יכולה מכחשתו, ומי חציפה כולי האי? והאמר רב המנונא *האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה? הני מילי היכא דליכא עדים דקא מסייעי לה אבל היכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה. רב אשי אמר כגון דאמרי עדים "עכשיו" מת, עכשיו גירשה": מיתה ליכא לברורה גירושין איכא לברורה דאמרינן לה אם איתא דהכי הוה אחוי לן גיטיך. תנו רבנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא. שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא

מאי

אמתלא · משל וטעם למה אמרה תחלה "מקודשת אני": **אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת** · הואיל ונתנה אמתלא נאמנת: **אמרה טמאה אני** · אמרה לבעלה נדה אני: **טהורה אני** · לא הייתי נדה: **לא עבד שמואל עובדא בנפשיה** · פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש הימנה עד שטבלה: **לא תצא** · ולקמיה פריך תרי ותרי נינהו: **שבאו עדים** · שאמרו לא מת: **באשם תלוי** · בא על ספק כרת: **לאחד מעדיה** · שאמרו מת דאין אשם תלוי אלא למי שלבו נוקפו וזה אומר ברי לי: **באומרת ברי לי** · אין לבי נוקפי שברי לי אילו היה קיים היה בא: **תרגמה** · להא דר' יוחנן: **בעד אחד** · ולאו שנים איתמר אלא עד אומר כו' ועד אומר כו': **הימנוהו רבנן כבתרי** · לומר מת כדאמרינן ביבמות בהאשה מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלתה עליה בתחלתה: **אפי' לכתחלה נמי** · תינשא: **דרב אסי** · ביבמות בפ' שני: **תרווייהו באשת איש קא מסהדי** · שניהן מעידין שאשת איש היתה: **מיתה אינה יכולה מכחשתו** · אם יבא בעלה אינה יכולה לומר 'מת אתה' הלכך אי לאו דברי לה שמת מירתתא ולא מינסבא: **גירושין יכולה מכחשתו** · אם יבא ויאמר "לא גירשתיך" היא תאמר "גירשתני" הלכך אי שרית לה סמכה אהכחשה ומינסבא על פי עדים הללו מספק ולא מירתתא למידק שפיר: **עכשיו מת** · היום: **ליכא לברורה** · אם אמרו טבע במים או אכלו ארי אין אנו יכולין לברר הדברים הלכך לכתחלה לא תינשא ואם ניסת לא תצא כרבנן וכשניסת לאחד מעדיה: **אחוי גיטיך** · דבשעתא פורתא לא מהימנא למימר אירכס לי: **הרי זו לא תנשא** · לאחר:

תרווייהו

*חזרה ואמרה טהורה אני מהו · פירוש מועיל אמתלא או לא אבל אין לפרש מהו, אם צריכה אמתלא או לא מדקאמר אף בזו אם נתנה כו': **ואפילו** הכי לא עבד שמואל עובדא בנפשיה · ר"ח הביא ירושלמי שמואל בעא לאזדקוקי לאתתיה אמרה ליה טמאה אני ולמחר אמרה טהורה אני אמר לה אתמול טמאה יומא דין טהורה? אמרה ליה אתמול לא הוות בי חילא כי ההיא שעתא, אתא שאיל לרב אמר ליה אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת:

הבא עליה באשם תלוי קאי · תימה דבחטאת קאי דהא מסקינן בפרק ד' אחים (יבמות דף לא. ושם) דתרי ותרי ספיקא דרבנן ומדאורייתא אוקמה אחזקה ומאי משני נמי כשניסת לאחד מעדיה הא עד נמי בחנק קאי דאוקמה אחזקה ואומר *ר"ת דחזקה דאשה דייקא ומנסבא מרעה לה להך חזקה דמהאי טעמא נמי שרינן לה כי ליכא עדים כלל *אע"פ שהיא בחזקת אשת איש*): **באשם** תלוי · אפי' למאן דבעי חתיכה אחת משתי חתיכות הכא לא בעינן שתי חתיכות דמאן דמפרש בפרק ספק אכל (כריתות דף יז: ושם) טעמא דבעינן חתיכה משתי חתיכות משום דאפשר לברר איסורו פי' אפשר לברר על ידי בקי שיכיר חתיכה הנשארת אם חלב היא אם שומן היא הכא נמי אפשר לברר ע"י הזמה ולמאן דמפרש משום דבשתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן איקבע איסורא ה"נ איקבע איסורא שהיתה בחזקת אשת איש אי נמי לאו אשם תלוי ממש קאמר אלא כלומר באיסור אשם תלוי: **כגון** שניסת לאחד מעדיה · והא דתנן בפ' שני דיבמות (דף כה. ושם) הרגנוהו לא ישא את אשתו לא שנים מעידין כן דבשום מקום אין שנים חשודין כדמוכח לקמן דאפילו למאן דחיים לגומלין אם שנים מעידין על זה ושנים על זה נאמנין וכן מוכח נמי בפ"ב דיבמות (ג"ז שם:) דתנן התם מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ודייק בגמרא טעמא דב"ד הא בתרי לא מאי שנא מהא דתנן עדים החתומים על שדה מקח או על גט אשה לא חשו חכמים לדבר זה היא גופה קמשמע לן לאפוקי ממ"ד מיאון בשנים אלא כלומר שהרגו עם אנשים הרבה: **אי** הכי לכתחלה נמי · ומהא דתנן בהאשה שלום (יבמות דף קיז: ושם) עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת הרי זו לא תנשא ליכא לאקשויי לעולא דהתם איירי בבת אחת ואפילו אם ניסת תצא ועולא איירי בזה אחר זה כשבא עד אחד ואמר מת התירוה ואח"כ בא אחר ואמר לא מת אם נשאת לא תצא אבל לכתחלה לא תנשא משום דרב אסי כדמסיק ומרישא דהתם יש להוכיח שיש חילוק בין בבת אחת בין בזה אחר זה דקתני עד אחד אומר מת וניסת ובא אחר ואמר לא מת לא תצא ומפרש בגמרא דלא ניסת ממש אלא התירוה ליגשא אע"פ שלא ניסת ולא תצא היינו מהתירה הראשון משמע דווקא התירוה קודם שבא העד ואמר לא מת הא בא קודם שהתירוה לא ול"ע בפ' מי שקינא (סוטה דף לא:) דמשמע דאיירי עולא בכל ענין בין בב"א בין בזה אחר זה דתנן התם עד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת היתה שותה ודייק בגמ' טעמא דהאי מכחיש אבל לא מכחיש עד אחד נאמן מנא ה"מ כו' ופריך כיון דמדאורייתא עד אחד נאמן אידך היכי מצי מכחיש ליה והאמר עולא כל מקום שהאמינה כו' אלא אמר עולא תני לא היתה שותה ור' חייא אומר היתה שותה לר' חייא קשיא דעולא לא קשיא כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה משמע דעולא נמי איירי בבת אחת ולכך צריך להגיה ולא משני כדמשני ר' חייא ומיהו איכא למימר דעולא לא מיירי אלא בזה אחר זה אלא שנראה לו דוחק להעמיד המשנה בבת אחת משום דמשמע ליה דמיירי בזה אחר זה ועוד אומר ר"י דאפילו איירי לעולא בכל ענין הני מילי התם דמדאורייתא עד אחד מהימן בסוטה כדנפקא ליה התם מועד אין בה אבל הכא גבי אשה דלא מהימן אלא מדרבנן לא חשיב כשנים אלא בזה אחר זה ואע"ג דיש חילוק בין דאורייתא לרבנן מייתי מדעולא דנראה לו דחשיב כשנים בזה אחר זה בדרבנן כמו בבת אחת בדאורייתא:

משום דרב אסי הסר ממך עקשות פה · פסוק הוא אלא דרב אסי רגיל להביאו וא"ת והא דתנן בהאשה שלום (יבמות דף קיז: ושם) עד אחד אומר מת וניסת ובא עד אחד ואמר לא מת לא תצא ופריך בגמרא טעמא דניסת הא לא ניסת לא תנשא והאמר עולא כל מקום כו' ומאי פריך והא עולא לא קאמר אלא בדיעבד אבל לכתחלה מודה דלא תנשא משום דרב אסי ואומר ר"י דהתם דייק טעמא דניסת הא אם לא נשאת לא תנשא ואם נשאת תצא דהכי משמע מתניתין דוקא נשאת ואחר כך בא העד לא תצא הא בא העד קודם שנשאת ואחר כך ניסת תצא משום הכי פריך מדעולא ואם תאמר והיכי משני התם דה"ק עד אחד אומר מת והתירוה ליגשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון משמע ותנשא לכתחלה וי"ל דודאי לכתחלה לא תנשא ולא תצא מהתירה הראשון לענין דאם נישאת לא תצא:

[תרווייהו באשת איש קמסהדי · תימה דמה לנו לאותו עד שאומר לא נתגרשה בלא איהו נמי הלא דאין דבר שבערוה פחות משנים דהא ליכא למימר שלא היינו יודעים שהיא א"א כי אם על פיהם דא"כ להימניה להאי דאמר מגורשת במיגו דאי בעי שתק וי"ל דאין זה מיגו דשמא רוצה להעיד כדי לפוסלה מן הכהונה · ת"י]

*)[וע"ע תוס' לקמן כו: ד"ה אנן]

מאי

[שייך לע"א]

סה א ב ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' כג טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף מב:

סו ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ג:

סז ה מיי' שם הלכה יח טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף לו:

סח ו מיי' שם הלכה ט טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ה:

[ביבמות פח: כתבו תוס' דבר זה בשם ר"י וע"ע תוס' ב"ב לב. ד"ה אנן]

ובשנים אומרים נתגרשה נמי דייקא כי ירא שלא יוזמו עדיה אבל חזקה דאין אשה מעיזה ליכא כיון דאיכא עדים דקא מסייעי לה · ת"י עה"ג

סט ז מיי' שם הלכה ד ופ"ד מהל' אישות הלכה יג סמג עשין סח טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף ב:

ע ח ט מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' ז טוש"ע אה"ע סי' קנב סעיף ג:

◆

תוספות רי"ד

מספק ולא מירתתא למידק שפיר ומי מחצפי בי' והאמר ר"ה האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת דחזקתה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ה"מ היכא דליכא עדים דמסייע לה אבל היכא דאיכא עדים דמסייע לה מעיזה ומעיזה ומדמקשינן ממילתא דר"ה ש"מ דהכי הל' שאין התלמוד מקשה אלא מהל' פסוקה כך העמדנו נמי בגיטין בריש פ' התקבל: ר"א אמר דאמרו עדים עכשיו מת פי' היום מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורי פי' אם אמרו טבע בים או אכלו ארי אין אנו יכולים לברר הדברים הלכך לכתחלה לא תנשא מיד דהא צריכה להמתין שלשה חדשים ואם נשאת לא תצא כרבנן וכשנשאת לאחד מעידיה' גירושין איכא לבורינהו דאמרי לה אי איתא דהכי הוא אחוי גיטך פי' ולא תנשא מיד דהא צריכה להמתין ג' חדשים אלא כגון שהמתינה ג' חדשים ונשאת ואפ"ה כיון שעדים העידו שעכשיו גירשה אמרינן לה אי איתא כדאמרת הוה לך לאחוי גיטא דבשעתא פורתא לא מהימנא למימר אירכס לי א"ו שקרא מסהדי והני דאמרו לא גירשך הם נאמנים והלכך תצא ודוקא כשאמרו עכשיו גירשך דמוכחא מילתא דמשקרי אבל אם מעידים שגירשה זה כמה ימים לא תצא כרבנן וליתא לר' מנחם בר"י לא במיתה ולא בגירושין והלכה כר"א דהוא בתרא: ת"ר ב' אומרים נתקדשה וב' אומרים לא נתקדשה ה"ז ל"ת ואם נשאת ל"ת

[שייך לע"א עד ד"ה לא עבד שמואל כו']

[לקמן כ. וש"נ]

יבמות פח: ב"ב לא·

[שם ביבמות]

יבמות פח: קיז: סוטה לא: מז:

יבמות כה:

[שם קטז. נדרים צ. גיטין סד: פט:]

מגנה / מקורות של דרים / ... את אלו בדנ' אות ...

נושא / ב' אומרים מת (הבעל) / וב' אומרים לא מת / ואח"כ הלכה האשה / ונישאת / ב' אומרים - לא תצא / ר' מנחם בר יוסי - תצא

נושא/מגנה / ב' דעות להסביר החילוק בדברי ר' יוחנן בין מקרה שבו אמרו שנים - מת למקרה שאמרו נתגרשה

*שחולקים על ר' מנחם בר יוסי

אם יבא בעלה אינה יכולה לומר מת אתה הלכך - אי לאו דברי לה שמת לא היתה נישאת

נושא / א) שנים אומרים נתקדשה... אם נשאת לא תצא / ב) שנים אומרים נתגרשה... תצא